

Ks. WACŁAW UMIŃSKI CM

CZASOPISMA WYDAWANE PRZEZ ZGROMADZENIE KSIĘŻY MISJONARZY ŚW. WINCENTEGO W XIX I XX W.

Misjonarze od początku swojej działalności w Polsce starali się oddziaływać na wiernych poprzez wydawanie śpiewników i modlitewników wykorzystywanych podczas Mszy św. i nabożeństw. Prowadząc na przełomie XVIII i XIX w. większość seminariów diecezjalnych wydawali z myślą o alumnach podręczniki do nauczania teologii, kazania i różnego rodzaju utwory i książki o treści religijnej. W dawnej Polsce ośrodki wydawnicze prowadzone przez misjonarzy mieściły się w 3 miejscowościach: Chełmie¹, Warszawie² i Wilnie³.

Nawiązując do tradycji powyższych oficyn misjonarze w 1878 r. w Krakowie na Kleparzu przy ul. Św. Filipa 19 założyli kolejny ośrodek wydawniczy⁴. Na po-

¹ Drukarnia powstała w 1764 r. Wydała ona około 24 dzieł, głównie o treści religijnej. Istniała ona do pierwszego rozbioru w 1772 r. Na polecenie wizytatora ks. Mikołaja Siemieńskiego CM (1774–1788) w 1780 została przeniesiona do Warszawy. Por. A. Mańkowski, *Dzieje drukarstwa i piśmiennictwa polskiego w Chełmie*, „Roczniki Towarzystwa Naukowego Toruńskiego” 1907, s. 54–102; C. Lechocki, *Ośrodki wydawnicze Księży Misjonarzy w Polsce*, „Meteor” (48) 1976 nr 4–5, s. 45–46; *Misjonarze św. Wincentego a Paulo w Polsce (1651–2001)*, t. 1 *Dzieje* Red. S. Rospond, Kraków 2001, s. 107.

² Drukarnia warszawska przy domu św. Krzyża utworzona została w 1780 r. na podstawie przywileju Stanisława Augusta i pozwolenia Magistratu Miasta Starej Warszawy. W dorobku tej drukarni liczącym ponad 2000 pozycji obok dzieł naukowych, kaznodziejskich i podręczników seminaryjnych znajdujemy również księgi liturgiczne, modlitewniki, katechizmy oraz różne broszury i obrazki o charakterze dewocyjnym. Misjonarze obok drukarni posiadali też introligatorię i prowadzili księgarnię, przez którą mogli rozprowadzać książki na całą Polskę. Działalność drukarni świętokrzyskiej została przerwana wraz z kasatą zgromadzenia w 1864. Por. C. Lechocki, dz. cyt., s. 48–49; M. Chorzępa, *Parafia św. Krzyża w Warszawie*, „Rocznik Parafii św. Krzyża” 1989, s. 19; J. Krauze-Karpińska, *Warszawska drukarnia księży misjonarzy w księdze przychodów i wydatków 1780–1839* [w:] *Księga Pamiątkowa. Kościół św. Krzyża w Warszawie w Trzechsetną rocznicę konsekracji 1696–1996*. Red. T. Chachulski, s. 64–65.

³ W Wilnie drukarnię po jezuitach powierzył pieczy misjonarzy bp wileński J. N. Kossakowski w 1805. Wydawano w niej z polecenia biskupa m.in. listy pasterskie, odezwy rządowe, dyspensy, aprobaty, jak także książki do nabożeństwa, zbiory pieśni kościelnych i kantyczki. Drukowano tam również dzieła naukowe i literackie oraz czasopisma. Przetrwiała ona do 1842 r., kiedy to przestała istnieć w wyniku kasaty prowincji litewskiej. Por. T. Sława, *Litewska Prowincja Księży Misjonarzy (1794–1842)*, „Nasza Przyszłość”, t. 56 1981 s. 159–162.

⁴ Ponieważ Krakowska Prowincja Zgromadzenia Księży Misjonarzy nie planowała nabycia własnej drukarni, wydawano swoje pozycje, korzystając z licznych drukarni krakowskich, szczególnie z Drukarni

czątku misjonarze wydawali przede wszystkim obrazki oraz różne broszury, ulotki i ogłoszenia. Z czasem doszły pozycje książkowe, jak i czasopisma. Ta sytuacja zmieniła się znacznie na początku lat trzydziestych ubiegłego wieku, po zakupieniu w 1932 r. w Lipsku przez zgromadzenie maszyn drukarskich. Od tego momentu działalność wydawniczą można było rozwinąć na większą skalę, aż do końca 1940 roku, kiedy maszyny zostały zabrane przez okupanta i wywiezione do Niemiec⁵. Po zakończeniu II wojny światowej wydawnictwo misjonarskie wznowiło swoją działalność drukując kolejne pozycje w różnych drukarniach krakowskich⁶.

W tym samym czasie ks. Alfons Schletz, kontynuując działalność wydawniczą misjonarzy, założył w 1946 r. Instytut Wydawniczy Nasza Przeszłość, którego głównym zadaniem miało być wydawanie czasopisma pt. „Nasza Przeszłość”⁷.

W roku 1987 misjonarze nawiązując do tradycji ośrodka krakowskiego na Kleparzu uruchomili przy Instytucie Teologicznym Księży Misjonarzy na Stradomiu nowe wydawnictwo, które istnieje po dzień dzisiejszy⁸.

Po naszkicowaniu działalności wydawniczej misjonarzy chciałbym teraz przedstawić wydawane przez nich czasopisma. W okresie międzywojennym łącznie wydawali ich 16. Nie sposób omówić je wszystkie, jednak niektóre z nich zasługują na dokładniejsze przedstawienie ze względu na ich znaczenie⁹.

ROCZNIKI OBYDWÓCH ZGROMADZEŃ ŚW. WINCENTEGO A PAULO

Najważniejszym z nich były *Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo*. Ukazywały się one od 1895 do 1938, w założeniu miały być one kwartalnikiem i rzeczywiście do I wojny z taką częstotliwością je wydawano w nakładzie ok. 500 egzemplarzy. W okresie międzywojennym, w niektórych latach poszcze-

Związkowej przy ul. Mikołajskiej i z drukarni A. Koziańskiego oraz drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego. Por. S. J a n a c z e k, *Krakowska Prowincja Księży Misjonarzy w latach 1865–1914*, Lublin 1979, s. 288–289 [mps KUL].

⁵ Dorobek wydawniczy tego ośrodka można podzielić na dwie wyraźne grupy. Pierwszą z nich stanowiły pozycje przeznaczone dla misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia. Składały się na nią listy okólne przełożonych generalnych i wizytatorów, różne wydania reguł, rozmyślenia i konferencje. Wydawano tam również biografie świętych i błogosławionych zgromadzeń wincentyńskich. Szczególnie dużo wydano tych biografii w latach 30-tych. Drugą, o wiele większą, grupę tworzyły wydawnictwa opracowane z myślą o osobach świeckich, jak i o członkach innych zakonów i zgromadzeń. Wśród nich na plan pierwszy wysuwały się pozycje o charakterze liturgicznym: modlitewniki, nabożeństwa i nowenny oraz śpiewniki. Wydano tam również książki naukowe z różnych dziedzin, takich jak: prawo kanoniczne, katechetyka, homiletyka i inne. L e c h o c k i, dz. cyt., s. 46.

⁶ Były to następujące drukarnie: drukarnia „Czasu”, drukarnia Towarzystwa „Powściągliwość i Praca”, drukarnia Korneckiego, drukarnia Związkowa przy ul. Mikołajskiej 13. Por. L e c h o c k i, dz. cyt., s. 46–47.

⁷ W latach dziewięćdziesiątych zajęło się ono również wydaniem pozycji o tematyce wincentyńskiej.

⁸ Por. http://www.misjonarze.pl/historia/historiapl_1.html

⁹ Por. *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1939*, opr. i red. Z. Zieliński, Lublin 1981, s. 133–134, 142, 144–145, 150, 152.

gólne numery łączono, i wtedy wychodziły tylko dwa lub jeden w ciągu roku. Pierwszym redaktorem „Roczników” był ks. Kasper Słomiński. Kolejnymi redaktorami byli m.in. księża: Wojciech Wdowicki, Jan Dihm, Jan Sokołowicz, Konstanty Michalski, Jan Rzymeńko, Wilhelm Szymbor, M. Wroński, Pius Pawellek¹⁰. Głównym zadaniem tego czasopisma było przedstawianie historii obu zgromadzeń wincentyńskich. Zamieszczano w nich sprawozdania z działalności misyjnej, najważniejsze wydarzenia z życia misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia oraz nekrologii członków obu tych zgromadzeń. W skrócie informowano również o najważniejszych wydarzeniach z życia Kościoła. Ponieważ podczas II wojny światowej zostało zniszczonych wiele cennych dokumentów dotyczących zgromadzeń wincentyńskich, to czasopismo jest dla badaczy historii okresu międzywojennego aktualnie bezcennym źródłem ukazującym działalność misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami wśród emigrantów w Europie, Brazylii i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej a także na misjach w Chinach¹¹.

1. Okładka „Roczników Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego a Paulo (40) 1937.

¹⁰ **Tudno** ustalić jednak w jakiej kolejności i przez jaki okres czasu. Por. *Bibliografia*, dz. cyt., s. 247–248.

¹¹ ROZ (1)1896 – (41) 1938; *Bibliografia*, dz. cyt., s. 247–248.

M E T E O R

Równie ważnym czasopismem był periodyk „Meteor”, wydawany przez kleryków księży misjonarzy. Powstał on w 1909 roku jako gazetka teologów stradomskich¹². W założeniu miał być on miesięcznikiem¹³, później wychodził jako dwumiesięcznik¹⁴ i wreszcie jako kwartalnik¹⁵. Na jej łamach mieli próbować swych sił na niwie literackiej klerycy ze starych roczników. Z czasem tzn. w 1912 r., w dzieło tworzenia włączyli się również i młodszy¹⁶. Pierwszym redaktorem był J. Ścisłalski, natomiast kuratorem został ówczesny dyr. kleryków ks. Wilhelm Michalski. Trudno w tym miejscu wymieniać wszystkich redaktorów. Było ich wielu¹⁷. M.in. tę funkcję pełnił Jan Lorek – późniejszy proboszcz parafii św. Krzyża w Warszawie, a następnie bp sandomierski. Jedni tę funkcję sprawowali dłużej, inni krócej. Każdy jednak starał się jak najlepiej realizować cele postawione na początku. W regulaminie napisanym w 1909 ustalono, że w Meteorze powinny być reprezentowane 4 działy: naukowo-literacki zawierający sprawozdania z lektur oraz rozprawy filozoficzno-teologiczne; felietonowy przedstawiający wrażenia z różnych ważnych uroczystości, wycieczek itp.; dział trzeci obejmujący kronikę wydarzeń seminaryjnych i wreszcie czwarty, w którym miano publikować recenzje. Wiele z informacji zawartych w tym czasopiśmie dzisiaj może służyć za materiał źródłowy do historii Zgromadzenia Misji zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami. Czasopismo to zostało wznowione po II wojnie światowej w roku 1956. Kolejne pokolenia kleryków misjonarskich na jego łamach próbowały swoich sił opisując zarówno życie zgromadzenia ze szczególnym nastawieniem na problematykę misyjną, jak również przedstawiając aktualne sprawy z życia Kościoła w Polsce i za granicą. Jego nakład przed rokiem 1939 wynosił od 200 do 700 egz., po wznowieniu osiągnął ponad 1000 egz¹⁸.

¹² Taki był pierwszy podtytuł tego czasopisma. Później zmienił nazwę na „Miesięcznik teologów stradomskich”, by wreszcie przybrać nazwę „Miesięcznik kleryków XX. Misjonarzy”.

¹³ Tak było do roku 1921.

¹⁴ Z taką częstotliwością wydawano go w latach 1922-1960 oraz w latach 1969-1989.

¹⁵ Jako kwartalnik wychodził w latach 1966-1968 i następnie od roku 1990.

¹⁶ Chodzi tu nie tylko o kleryków Wyższego Seminarium Księża Misjonarzy. Na łamach Meteora można spotkać także artykuły pisane przez gimnazjalistów uczących się w Małym Seminarium Księża Misjonarzy.

¹⁷ W okresie międzywojennym byli to następujący klerycy: P. Dembiński, S. Graczyk, J. Swałtek, P. Kurtyka, G. Janiewski, J. Niestony, W. Jęczmionka, Cz. Tomaszewski, L. Wilhelmy, K. Wawak, F. Matelski, I. Zabrzecki, W. Zając, J. Pałka, F. Śmidoda, F. Gorczyński, F. Wójciak, M. Stark, E. Szyszka, J. Łada, W. Stawinoga, N. Kompalla, Ł. Sitko, W. Giemza, K. Skowyra, M. Woroniecki, G. Krzysteczko, Cz. Dukiel, R. Gogol, P. Paszyna, E. Nowak.

¹⁸ „Meteor. Miesięcznik kleryków księży misjonarzy”, Kraków (1)1909 – (31) 1939, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 177-178; .

ROCZNIKI DZIEŁA ŚW. DZIECIĘCTWA PANA JEZUSA

Kolejne z nich tzn. „Roczniki Dzieła św. Dzieciństwa Pana Jezusa”¹⁹ związane były nierozdzielnie ze stowarzyszeniem o tej samej nazwie. Głównym celem tej organizacji, jak i wspomnianego pisma było propagowanie idei misyjnej wśród dzieci. Od 1876 dyrektorami tego stowarzyszenia byli misjonarze a od 1884 rozpoczęli wydawanie „Roczników”. Założycielem i pierwszym redaktorem był ks. Józef Kiedrowski. Funkcję redaktorów od r. 1889 spełniali następujący księża: F. Bystrzanowski, Jan Dihm, Jan Rossmann, L. Lach, Jan Rzymelka i J. Sosnowski, który objął w roku 1906²⁰. W okresie międzywojennym funkcję redaktora do roku 1929 pełnił ks. J. Sosnowski, a po nim do ostatniego numeru wydanego w 1939 spełniał ks. Hugo Król. „Roczniki” wychodziły co kwartał. Zamieszczano w nich informacje dotyczące ruchu misyjnego dzieci i młodzieży, listy misjonarzy i sióstr pracujących na misjach i różnego rodzaju bieżące informacje dotyczące działalności misyjnej Kościoła. Drukowano również życiorysy świętych i błogosławionych zaangażowanych w dzieło misyjne, podawano także wykaz składek poszczególnych członków²¹.

Pierwsza strona „Roczników Dzieła św. Dzieciństwa Pana Jezusa” (36) 1921

¹⁹ W niektórych latach czasopismo nosiło tytuł *Roczniki Stowarzyszenia św. Dzieciństwa P[ana] Jezusa*. Od nr 226 w 1936 zmieniło nazwę na *Roczniki Papieskiego Dzieła Dzieciństwa Jezusowego*.

²⁰ *Kronika*, ROZ (13) 1907 s. 250.

²¹ „Roczniki Dzieła św. Dzieciństwa Pana Jezusa” (1) 1884 – (55) 1939; *Bibliografia*, dz. cyt, s. 246-247.

MIŁOSIERDZIE CHRZEŚCIJAŃSKIE

Następne czasopismo, „Miłosierdzie chrześcijańskie”, było wydawane z myślą o Konferencji św. Wincentego a Paulo i podobnych jej organizacjach. Ten kwartalnik misjonarze zaczęli wydawać od 1905 r. Pierwszym redaktorem został ks. Jan Rzymelka, współpracował z nim ks. J. Sosnowski. Później redaktorem został ks. S. Graczyk. Propagowano w nim idee miłosierdzia chrześcijańskiego. Zamieszczano zarówno sprawozdania z działalności Stowarzyszeń Pań Miłosierdzia i Konferencji św. Wincentego a Paulo jak i kronikę posiedzeń tych organizacji. Drukowano także nekrologii członków. Można tam było również znaleźć recenzje publikacji dotyczących miłosierdzia.

ROCZNIK MARIAŃSKI

Kolejne czasopismo „Rocznik Mariański poświęcony szerzeniu czci Niepokalanej oraz sprawom Stowarzyszeń Dzieci Maryi i Cudownego Medalika” misjonarze rozpoczęli wydawać w 1925 r. Jego redaktorem naczelnym był ks. Paweł Kurtyka, od nr 5 w roku 1928 objął tę funkcję ks. Pius Pawellek. Od nr 8 w roku 1932 pomagał mu brat Jakub Giemza. Wychodziło ono co miesiąc do wybuchu II wojny światowej. Odbiorcami jego byli przede wszystkim członkowie Stowarzy-

szenia Dzieci Maryi i Cudownego Medalika. Autorzy piszący na łamach tego czasopisma starali się pogłębiać pobożność maryjną, przedstawiali sprawy organizacyjne obu stowarzyszeń, ukazywali pracę księży misjonarzy i sióstr miłosierdzia i opisywali misje prowadzone przez zgromadzenia wincentyńskie zachęcając do okazywania im pomocy²².

Okładka „Rocznika Mariańskiego” (1) 1925

²² „Rocznik Mariański poświęcony szerzeniu czci Niepokalanej oraz sprawom Stowarzyszeń Dzieci Maryi i Cudownego Medalika” (1) 1925 – (15) 1939; *Bibliografia*, dz. cyt., s. 245.

MISJE KSIĘŻY MISJONARZY – SIÓSTR MIŁOSIERDZIA

Następnym czasopismem rozpowszechnianym przez Zgromadzenie Misji w okresie międzywojennym były „*Misje Księży Misjonarzy – Sióstr Miłosierdzia*”. Założył je w 1932 r. ks. Pius Pawellek i był jego redaktorem naczelnym do 1939 r. Współredaktorem był brat Jakub Giemza. Do jego powstania przyczyniło się rozpoczęcie przez księży misjonarzy działalności misyjnej w Chinach w 1929 r. Na jego łamach publikowano artykuły o tematyce misyjnej i misjologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem informacji z Chin, najczęściej w formie listów od misjonarzy. Wszystko to czyniono, aby z jednej strony dobrze informować o tym co dzieje się na misjach, a z drugiej aby w ten sposób zachęcić do pomocy na rzecz tychże misji²³.

PRZYJACIEL POLSKIEJ MISJI W CHINACH

Podobny charakter miało jeszcze inne czasopismo „Przyjaciel Polskiej Misji w Chinach”. Rozpoczęto je wydawać w 1933, a ostatni numer ukazał się w 1936. Jak wskazuje jego tytuł przedstawiało ono pracę misjonarzy i sióstr miłosierdzia na placówkach chińskich, propagując zbieranie ofiar na potrzeby związane z misjami²⁴.

ROCZNIK PARAFII ŚW. KRZYŻA

W drugiej połowie lat trzydziestych Parafia św. Krzyża w Warszawie zainicjowała wydawanie rocznika przedstawiającego działalność parafii świętokrzyżskiej. Założycielem i pierwszym redaktorem tego pisma był ówczesny proboszcz i superior parafii św. Krzyża, ks. Jan Lorek. Po mianowaniu go biskupem pomocniczym w Sandomierzu, nowym proboszczem, którym został ks. Jan Rzymełka kontynuował rozpoczęte dzieło. W czasopiśmie skupiono się przede wszystkim na ukazaniu (bardzo dokładnym i wnikliwym) życia parafialnego, nie pomijając tematów z dawnej historii tej placówki zgromadzenia. Ukazywały się też artykuły omawiające architekturę kościoła²⁵.

²³ „Misje Księży Misjonarzy – Sióstr Miłosierdzia. Czasopismo misyjne ilustrowane. Bezpłatny dodatek do Rocznika Mariańskiego” (1) 1932 – (8) 1939; *Bibliografia*, dz. cyt., s. 182.

²⁴ „Przyjaciel Polskiej Misji w Chinach” (1) 1933 – (4) 1936 [?]; *Bibliografia*, dz. cyt., s. 242. Misjonarze wydali jeszcze jedno czasopismo dotyczące bezpośrednio misji chińskich „Listy Polskich Misjonarzy św. Wincentego a Paulo” jednak trudno coś więcej o nim powiedzieć, ponieważ nie zachował się żaden jego egzemplarz. Por. *Bibliografia*, dz. cyt., s. 172.

²⁵ „Rocznik Parafii św. Krzyża”, Warszawa (1) 1936- (4) 1939, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 245.

Okładka „Rocznika Parafii św. Krzyża” (1) 1936

Zupełnie odrębną, bardzo popularną grupę czasopism w okresie międzywojennym stanowiły różnego rodzaju kalendarze²⁶. Wydawane były one zarówno przez parafie, zakony i zgromadzenia jak także różne organizacje. Misjonarze wydawali następujące tytuły: „Kalendarz Cudownego Medalika”; „Kalendarz [Księdza] Baudouina na Rok Pański 1930”; „Kalendarz Matki Boskiej z Lourdes na Rok [...]”; „Kalendarz św. Wincentego na Rok Pański [...]”; „Kalendarzyk dla Dzieci Maryi”. Powyższe tytuły łączyła osoba redaktora, a bym nim niezamordowany na niwie wydawniczej ks. Pius Pawellek. Pierwsze numery wspomnianych czasopism zostały wydane w roku 1930 albo w następnym i wychodziły praktycznie do wybuchu II wojny światowej. Tematyka ich była w zasadzie dość podobna. Można tam spotkać informacje z historii Zgromadzeń Wincentyńskich i sprawozdania z misji prowadzonych przez te zgromadzenia. Zamieszczano tam również wiele artykułów dotyczących problematyki maryjnej i o charakterze budującym, dedykując je szczególnie członkom stowarzyszeń maryjnych takich jak np. Stowarzyszenie Dzieci Marii²⁷. Poruszano również aspekty pracy charytatywnej przedstawiając ją na konkretnych przykładach²⁸.

²⁶ Łącznie było wydawanych w tym czasie 87 różnych kalendarzy i 22 kalendarzyki. Niektóre z nich były tylko okazjonalne, ukazały tylko kilka razy, inne natomiast wychodziły przez cały okres międzywojenny. Por. *Bibliografia*, dz. cyt., s. 130-155.

²⁷ Czasopismo „Kalendarzyk dla Dzieci Maryi” praktycznie przeznaczone było dla członkiń tego stowarzyszenia.

²⁸ „Kalendarz Cudownego Medalika” Kraków (1)1930 – (10)1939, Wyd. P. Pawellek, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 133-134; „Kalendarz [Księdza] Baudouina na Rok Pański 1930”, Kraków, Wyd. P. Pawellek, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 142; „Kalendarz Matki Boskiej z Lourdes na Rok [...]” Kraków (1)1931 – (9)1939, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 144-145; „Kalendarz św. Wincentego na Rok Pański [...]”, Kraków [(1)1930 – (10)1939, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 150; „Kalendarzyk dla Dzieci Maryi”, Kraków [(1)]1926 – (15)1939, *Bibliografia*, dz. cyt., s. 152.

Po II wojnie światowej misjonarze starali się kontynuować wydanie czasopism, jednak do wielu wydawanych w okresie międzywojennych już nie powrócili. Na ich miejsce pojawiły się nowe.

NASZA PRZESZŁOŚĆ

Pierwszy tom tego półrocznika ukazał się w 1946 roku. W słowie wstępnym redaktor tak pisał: „Wydawnictwo «Nasza Przeszłość» będzie zawierało studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce. Wszystko co tylko ma związek z historią kultury katolickiej w Polsce, stanie się przedmiotem zainteresowań naszych i badań. Będziemy zamieszczać rozprawy z dziedziny historii Kościoła w Polsce, historii zakonów, historii teologii, dziejów pracy misyjnej w kraju naszym i za granicą; rozprawy ogólniejszej natury, teologiczne i filozoficzne, historyczno-prawne, społeczne związane z kulturą polską, znajdą również miejsce na łamach naszego wydawnictwa”²⁹.

Nowe czasopismo naukowe spotkało się z życzliwością zarówno władz duchownych, jak i państwowych³⁰. Ks. Schletz starał się na jego łamach w nim uczcić nie tylko wielkie wydarzenia w dziejach naszego katolickiego Kościoła, narodu i ojczyzny, ale także instytucje i badaczy³¹. Umiejętnie wydobywał bogactwo z treści i pism pięknych postaci w Kościele katolickim w naszej ojczyźnie³². Pamiętał także o zakonach katolickich w Polsce dedykując im osobne tomy³³. Niektóre z tomów „Naszej Przeszłości” poświęcił również ważnym postaciom z współczesnej historii Polski³⁴.

Począwszy od pierwszego numeru aż do roku 1981 redaktorem był ks. prof. A. Schletz. Następnie NP redagowana był przez zespół³⁵. Funkcję redaktora odpo-

²⁹ „Nasza Przeszłość” 1(1946), s. 5.

³⁰ Wkrótce po ukazaniu się pierwszego tomu, pisał ks. Józef Umiński w „Tygodniku Warszawskim: „Było kompromitacją nauki polskiej, że jak trafnie jeszcze w r. 1925 (na zjeździe historyków z Poznania) zauważył profesor krakowskiego uniwersytetu Władysław Konopczyński, mieliśmy w kraju czasopismo, poświęcone historii reformacji, a nie mieliśmy naukowego organu dziejów Kościoła”.

³¹ W tomie 23 uczcił *Sacrum Poloniae Millenium* (966–1966). Kolejne tomy poświęcił m.in. 1000-leciu biskupstwa poznańskiego (T. 30: 1969), 50-leciu diecezji katowickiej (T. 44: 1975) 600-leciu diecezji w Przemyśle (T. 46: 1976), 100-leciu erygowania diecezji kieleckiej (T. 57: 1982).

³² Pismom brata Adama Chmielowskiego poświęcił t. 21: 1965, w roku 1968 w t. 28 ogłosił pisma o. Honorata Koźmińskiego, a w t. 29 pisma biskupa Józefa Pelczara.

³³ Z okazji 300-lecia istnienia prowincji polskiej pijarów dedykował im tom 15, z 400-lecia sprowadzenia jezuitów do Polski poświęcił im tom 20, Edmundowi Bojanowskiemu dedykowany był tom 26), o założycielu Misjonarzy św. Wincentym można było dowiedzieć się z tomu 11. Poświęcił też kolejne tomy paulinom, filipinom, dominikanom (z okazji 750-lecia założenia prowincji polskiej zakonu dominikanów, T. 39: 1973), norbertankom (T. 47: 1977), karmelitom (T. 48: 1977), benedyktynom (T. 49: 1978), cystersom (dzieje i kultura polskich cystersów do XVIII w. T. 83:1994; Cystersi na Kujawach i Pomorzu T. 96: 2001).

³⁴ Zaprezentował na łamach Naszej Przeszłości m.in. sylwetki następujących osób: Prymasa Polski Ks. Stefana Kardynała Wyszyńskiego, ks. prof. Józefa Umińskiego, ks. Augusta Kardynała Hłonda

³⁵ Jan Dukała, Tadeusz Gociowski, Józef Weissmann

wiedzialnego pełnili ks. T. Gocłowski, ks. Józef Weissmann. Od 1983 r. pełnił tę funkcję nieprzerwanie do 2004 r. ks. Jan Dukała³⁶. Od roku 1983 została powołana rada naukowa³⁷. Obecnie redaktorem naczelnym jest ks. Stanisław Rospond.

ROCZNIKI WINCENTYŃSKIE

W miejsce Roczników Obydwóch Zgromadzeń po wielu latach przerwy pojawiły się Roczniki Wincentyńskie. Ich redaktorem został ks. Michał Chorzępa CM. Pozostał nim aż do 1993, kiedy to na tym stanowisku zastąpił go ks. Stanisław Rospond. W latach 1994–2002 nastąpiła przerwa w ich wydawaniu. Zostały wznowione w roku 2003. Ich redaktorem został wspomniany już ks. Stanisław Rospond. Roczniki Wincentyńskie starały się nawiązywać do wcześniej tradycji Roczników Obydwóch Zgromadzeń prezentując na swoich łamach historię i bieżącą działalność Zgromadzenia Księży Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia, ale również starały się zaprezentować pozostałe gałęzie Rodziny Wincentyńskiej, a więc Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia (obecnie Stowarzyszenie Miłosierdzia), Konferencje św. Wincentego a Paulo i inne. Na kartach tego periodyku oprócz historii poszczególnych placówek możemy zapoznać ze znaczną ilością bogatych biogramów misjonarzy i sióstr miłosierdzia.

INFORMATOR

Od nowego roku akademickiego 1980/1981 Instytut Teologiczny Księży Misjonarzy w Krakowie zaczął wydawać „Informator”. Funkcja redaktora naczelnego zwyczajowo była powiązana z urzędem wicerektora. Dotychczas pełnili ją następujący księża: Jan Telus CM, Marcin Stasiowski CM, Bronisław Sieńczak CM, Waldemar Rakocy CM, Kryspin Banko CM i Adam Bandura CM. W Informatorze zamieszczane są głównie sprawozdania z bieżącej działalności uczelni, prezentowana jest także działalność naukowo-dydaktyczna. Zawiera on także wykaz wykładowców, wychowawców i studentów oraz program działania na kolejny rok akademicki.

MINISTRANT

W 1981 roku ks. Ludwik Wierzchołowski CM rozpoczął wydać czasopismo przeznaczone dla Liturgicznej Służby Ołtarza zatytułowane Ministrant³⁸. W redagowanie tego periodyku włączyli szybko klerycy misjonarscy. Funkcję konsultora

³⁶ Por. NP 60 (1983) – 102 (2004). Zespół redakcyjny tworzyli księża: ks. Jan Dukała, Zbigniew Sroka, Józef Weissmann.

³⁷ W jej skład wchodziły następujące osoby: Ks. Marian Banaszak, Wojciech Maria Bartel, Janina Bieniarzówna, ks. Jan Kracik, ks. Bolesław Kumor, Maria Michalewiczowa, ks. Karol Mrowiec CM, ks. Janusz Stanisław Pasierb, ks. Ludwik Piechnik SJ, ks. Jerzy Wolny. Por. NP 60(1983).

³⁸ „Ministrant. Biuletyn Liturgicznej Służby Ołtarza” (1) 1981 – 44 (1992).

sprawował następnie ks. Piotr Kwiecień CM, ks. Bogdan Markowski CM i ks. Andrzej Klima CM. Jeśli chodzi o ustalenie redaktorów naczelnych to można ich podać tylko w odniesieniu do niektórych numerów³⁹. „Ministrant” w założeniu miał stać się swoistego rodzaju podręcznikiem dla ministrantów. Obok artykułów dotyczących bezpośrednio służby liturgicznej można tam było spotkać wiele wiadomości i informacji o Kościele jak również o działalności Księży Misjonarzy w Polsce i na świecie. Na jego łamach próbowali swoich sił również sami ministranci, którzy przysyłali artykuły prezentujące poszczególne parafie. W „Ministrancie” nie zabrakło też miejsca na rozrywkę. Umieszczano w nim różne zagadki i konkursy.

ŹRÓDŁO

Z inicjatywy ks. Piotra Kwietnia CM, Moderatora Ruchu Światło-Życie Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy, klerycy misjonarscy od 1983 roku zaczęli wydawać odrębne czasopismo zatytułowane „Źródło”⁴⁰, które było dedykowane dla członków Ruchu Światło-Życie, popularnie zwanego Oazą. Łącznie wydano 23 numery. Obok wspomnianego ks. Piotra Kwietnia jako konsultora⁴¹, redakcję współtworzyli alumni z poszczególnych roczników. Artykuły, które ukazywały się na łamach „Źródła” były przygotowywane zarówno przez kleryków, jak i oazowiczów. Głównym celem czasopisma była formacja członków wspomnianego ruchu. Jednak wiele miejsca starano się poświęcić także sprawozdaniom z działalności poszczególnych wspólnot działających przy parafiach misjonarskich.

* * *

Podsumowując czasopiśmiennictwo Zgromadzenia Księży Misjonarzy w XIX i XX w. należy stwierdzić, iż misjonarze nawiązując do dawnych doświadczeń, starali jak najlepiej oddziaływać poprzez słowo drukowane. Choć może nie wszystkie publikacje misjonarskie były na wysokim poziomie, z pewnością nie brakowało takich, po które sięgało wiele osób, i to zarówno uczonych jak i prostych ludzi. Niewątpliwie takie czasopisma jak ROZ, Rocznik Mariański, Miłosierdzie Chrześcijańskie w okresie międzywojennym, czy Nasza Przeszłość po II wojnie światowej, na trwałe wpisały się do kultury polskiej

³⁹ Funkcję redaktorów naczelnych pełnili m.in. następujący klerycy: Andrzej Augustyński, Janusz Kapa, Tomasz Ważny, Bogdan Konarzewski, Wacław Umiński, Robert Nowak.

⁴⁰ „Źródło. Duszpasterstwo Liturgicznej Służby Ołtarza” (1) 1983 – 23 (1989).

⁴¹ W ostatnim wydanym numerze zastąpił go ks. Jacek Moryto CM.